

**РЕФЕРЕНТНА І БІБЛІОТЕЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ
МИРОНА КОРДУБИ (1876–1947) У НАУКОВИХ,
КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИХ, ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНИХ
ТОВАРИСТВАХ ГАЛИЧИНИ ТА БУКОВИНИ**

Ілона Олексів

*кандидатка історичних наук, наукова співробітниця відділу рукописів
ЛННБ України ім. В. Стефаніка*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3828-8404>

DOI: [https://doi.org/10.37222/2524-0315-2024-16\(32\)-14](https://doi.org/10.37222/2524-0315-2024-16(32)-14)

Висвітлено маловідомі аспекти наукової та громадсько-організаційної діяльності Мирона Кордуби на посаді бібліотечного референта й делегата від Наукового товариства імені Шевченка на міжнародних наукових конгресах, конференціях, з'їздах, форумах. Сучасне трактування бібліотекаря-референта екстрапольовано на реалії початку ХХ ст. Досліджено шлях формування компетенцій бібліотечної роботи та реферування, розглянуто головні засади бібліотекознавчої й референтної діяльності українського вченого. Відображено його участь у функціонуванні та розбудові бібліотек українських товариств, які він очолював. Особливу увагу зосереджено на референтній і бібліотечній діяльності М. Кордуби в НТШ, зокрема на реферуванні статей доповідачів на зібраннях, адміністративній роботі у бібліотеці, а також делегуванні науковця як уповноваженого від Відділу НТШ, Історично-філософичної й Археологічної секцій на різнорівневі наукові міжнародні заходи.

Ключові слова: *бібліотечні фонди, бібліотекознавство, реферування, бібліотекар-референт, референтна діяльність, бібліотека НТШ, адміністрація НТШ, делегат НТШ.*

Постановка проблеми. Мирон Кордуба належить до плеяди таких непересічних особистостей, яким властиво втілювати свої таланти та розширювати коло зацікавлень одразу в багатьох галузях науки й культури.

Завдяки активному зверненню дослідників до різноманітних аспектів творчої спадщини Мирона Кордуби – видатного представника львівської історичної школи Михайла Грушевського на сьогодні

значною мірою реконструйовано його інтелектуальний життєпис. Водночас подальший історіографічний пошук виявляє дедалі нові аспекти творчої особистості вченого, які наразі не потрапили в поле зору його біографів. У цьому дослідженні хотілося б зосередити увагу на побіжно згадуваних у наукових розвідках, присвячених висвітленню наукової спадщини Мирона Кордуби, таких аспектах його діяльності як перебування на посадах бібліотекаря, референта й уповноваженого представника НТШ на міжнародних наукових конгресах, конференціях, з'їздах, форумах тощо.

Мета статті: проаналізувати маловідому наукову діяльність М. Кордуби на посаді референта бібліотеки і делегата НТШ із позиції сучасного тлумачення референтної та бібліотечної діяльності як професії. Пропоноване дослідження доповнить загальний усталений образ наукової діяльності М. Кордуби в українських та європейських освітніх інституціях, політичних установах Галичини й Буковини, приверне увагу кордубознавців до малознаної бібліотечно-референтної та реферативної спадщини українського історика в період його активної наукової діяльності наприкінці XIX – у 30-х рр. XX ст.

Методологія. У дослідженні використано такі методи: проблемно-хронологічний, порівняльно-історичний, який дає змогу встановити схожість і розбіжності предметів і явищ у діахронії; аналіз і синтез, що дають змогу на основі причинно-наслідкового зв'язку пізнати сутність досліджуваного об'єкту. Крім того, застосовано метод аналогії, суть якого полягає у формулюванні певних узагальнень і висновків на основі наявних знань про властивості та характеристики схожого з об'єктом дослідження предмета.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження наукової та суспільно-політичної спадщини вченого зі світовим іменем, з відомих причин не можливі в часи панування комуністичної ідеології, розгорнулися з новою силою у незалежній Україні. Стан дослідження наукової спадщини М. Кордуби до 2012 р. представлено в історико-біобібліографічному дослідженні Т. Кульчицької [20, с. 3–5]. Інформацію про пізніші публікації, що розкривають наукову та суспільну діяльність ученого подав у ювілейному збірнику НТШ Б. Білинський у контексті розкриття постаті Мирона Кордуби як політика [3, с. 194–195]. Ключовим сегментам

науково-дослідницьких студій М. Кордуби присвячені три дисертації українських науковців: І. Федорів [26], О. Піха [23] та Ю. Поліщука [24]. Різноаспектні географічні наукові праці вченого проаналізовано у монографії В. Руденка і К. Грека [25]. Наукова та публіцистична праця Мирона Кордуби в роки Другої світової війни відображена у статті Т. Батюка [2]. Водночас поза увагою дослідників залишився важливий аспект діяльності М. Кордуби у галузі бібліотекознавства та реферування як складової референтної справи. Фрагментарні відомості щодо референтних й бібліотечних практик М. Кордуби містяться у розвідці В. Дорошенка, в контексті історії бібліотеки НТШ [8], у публікаціях сучасних науковців О. Купчинського [1], З. Зайцевої [9], О. Піха та М. Чебан [22], фахових довідкових інтернет-джерелах [21], де факт такого виду наукових практик М. Кордуби лише констатований, але не розкритий і не проаналізований.

Виклад основного матеріалу. Перше знайомство М. Кордуби з реферативною діяльністю відбулося у 1891–1893 рр. під час навчання у Львівській академічній гімназії і пов'язаного з цим перебування в «Мужському інституті під покровом св. Миколая», який утримувало «Руське педагогічне товариство». Тодішній директор цього «Інституту» Остап Макарушка заснував науково-літературний гурток «Праця», на засіданнях якого учні готували і виголошували реферати за підтримки та сприяння опікуна-директора, який роздавав теми, беручи до уваги коло зацікавлень кожного члена, відвідував усі заняття і після дискусій висловлював свої зауваження. За словами Мирона Кордуби: «Такі реферати примушували учнів плекати серйозну позашкільну лектуру, поширювали виднокруг, знання й заінтересування, розбуджували критичний змісл, привчали до самостійного думання; а що вони торкалися переважно рідної історії та письменства, то зміцнювали національну свідомість» [12, с. 245].

Фахові навички реферування як одного з видів наукової роботи М. Кордуба розвинув під керівництвом М. Грушевського, який залучав обдарованих молодих студентів до оцінювання найновіших і найважливіших історико-географічних праць. Історик виявив неабиякий інтерес до втілення в життя ідей свого вчителя і понад п'ять років практикував цей вид наукової діяльності. В особовому

архіві М. Кордуби зберігаються численні матеріали з історії Хмельниччини за 1633–1662 рр. у вигляді зреферованих друкованих праць і рукописів [17].

Варто теж пам'ятати, що вже від 1895 р. М. Кордуба реферував історичні та історико-етнографічні журнали: «Журнал з візантієзнавства», «Журнал з австрійської етнографії», «Журнал зі східноєвропейської історії», «Етнологічні повідомлення з Угорщини», «Місячник з народознавства» тощо [9, с. 112].

Найчастіше підлягають реферуванню наукові статті, які фактично на сьогодні становлять більшість реферованих документів. На дослідження складають пристатейні реферати, короткі та розширені реферати для реферативних журналів, розширені реферати для видань експрес-інформації. Обираючи статті для реферування і в процесі складання рефератів, враховують їхні найважливіші змістові та структурні ознаки, відмінності. Здебільшого свої статті реферують автори, проте у випадку М. Кордуби ситуація була дещо інша.

На засіданнях Історико-філософської секції вчений, крім рефератів власних статей («Де лежав старовинний¹ город Хмелів?», «Причинки до історії 1648 р.», «Сліди германського торговельного шляху через українські землі у половині I. тисячліття до Хр.», «Урядова кар'єра Куліша», «Юнгенгаймські укази»), презентував зреферовані праці своїх колег-науковців, що є беззаперечним підтвердженням його ґрунтовних глибоких знань предмету досліджень. Йдеться, зокрема, про зреферовані М. Кордубою впродовж першої половини 30-х рр. праці доктора Н. Думки «Андрофаги Геродота й Амадоки Птолемея»²; доктора Д. Оляничина «Грек Данило Олівенберг і його посольська діяльність на службі у Богдана Хмельницького», «До історії торгівлі Запоріжжя з Кримом», «Конрад Гільдебрандт і його опис подорожі шведського посла Готарда Веллінга на Україну (12.XII.1656 – 3.IV.1657)»³; Ілька Борщака

¹ У «Хроніці НТШ» у назві статті – «старинний».

² Думка Микита (Никита) (1896–1982) – український історик і філолог. У 50–70-х рр. XX ст. – завідувач кафедри іноземних мов Івано-Франківського медичного інституту.

³ Оляничин Домет (1891–1970) – український історик на еміграції в Німеччині, мазепознавець, шевченкознавець, архівіст, нумізмат, генеалог, освітянин, дослідник українсько-німецьких торгових зв'язків та історії Церкви.

«Мазепа – людина й історичний діяч»⁴, П. Коструби «Щодо генези форми наших дум»⁵; О. Шульгина «Уваги до історії розвитку раннього капіталізму», «Женева і Франція в житті і творчості Руссо»⁶; І. Филипчак «Монографія с. Лишні, пов. Сяніцького»⁷; Т. Коструби «Герос епонімос київських Полян», «Справа хронології життя і панування кн. Святослава І. Ігоревича»⁸; доктора В. Безушка «Східня Европа в кореспонденції Джона Серльова»⁹ [28, с. 70–76].

Крім реферування статей та журналів, М. Кордуба готував реферати книжкових монографічних нових видань Європи, які пізніше передавав до «Записок НТШ». Зі спогадів ученого, першою книжкою, яку взявся «карткувати» він як учень академічної гімназії, була праця Огоновського “*Studien auf dem Gebiete der Ruthenischen Sprache*”. Праця над цим виданням виявилася надважкою для юнака, проте доведення справи до завершення він вважав певним викликом, оскільки О. Макарушка мав сумніви щодо успіху цього заходу і навіть побився з ним об заклад. У результаті наставник виявився правим, але зробив усе, щоб М. Кордуба відчув себе переможцем. «Ось як вмів притягати молодшу братію до серйозної науки!» – так висловився про свого вчителя професор М. Кордуба у «Жмуті споминів» [12, с. 247].

У житті історика, бібліографа, археографа, етнолога, перекладача, педагога, публіциста, громадського та політичного діяча,

⁴ Борщак Ілько (Баршак Ілля Львович (1892–1959) – історик, літературознавець, громадський діяч.

⁵ Коструба Петро (1903–1979) – вчений-мовознавець, педагог. Брат Теофіля Коструби, магістр філософії у галузі філологічних наук (1935).

⁶ Шульгин Олександр (1889–1960) – український державний, громадський, культурний діяч, історик, політолог.

⁷ Филипчак Іван (1871–1945) – галицький педагог і письменник, співзасновник музею «Самбірщина», автор історичних повістей «Княгиня Романова», «За Сян», «Кульчицький-герой Відня», «Дмитро Детько», розвідок з історії шкільництва.

⁸ Коструба Теофіль (о. Теодосій Коструба) – священник УГКЦ, український церковний історик, перекладач, журналіст, монах-василіанин у Львові; автор праць з історії України княжої доби; перший перекладач Четвертої книги Геродота – «Скіфія».

⁹ Безушко Володимир (1894–1980) – літературознавець, педагог, доктор філософії (1925), доктор педагогіки в УВУ (1953).

професора Мирона Михайловича Кордуби (1876–1947) далеко не останнє місце займала фахова й наукова праця в бібліотеках. Український вчений збирав книжки, мав багату приватну бібліотеку, де зберігалися цінні видання багатьох національних ідеологів і політиків, захоплювався бібліографією, бібліотекознавством, також був членом Бібліографічної (згодом Бібліологічної комісії Наукового товариства імені Шевченка). У 1910 р. М. Кордуба у своєму зверненні до наукової громадськості «В справі нашої бібліографії» заохочував інтелектуальну еліту до створення бібліографії української поточної літератури, опублікував розвідку про бібліотеку товариства «Руська Трійця». Завдяки щоденній праці над книжковими зібраннями й укладанням бібліографії різних праць М. Кордуба набував додаткових компетенцій у світовій гуманітаристиці та систематизував історичну літературу для подальшого її прикладного використання майбутніми дослідниками. На думку О. Купчинського, ця діяльність стала певною мірою навіть спеціальним напрямом у творчій біографії вченого [1, с. 31].

Досвіду бібліотечного фаху М. Кордуба набув у досить молодому віці. Після завершення навчання у Відні впродовж червня 1898 – листопада 1900 рр. майбутній вчений працював безоплатно у читальні бібліотеки Віденського університету, активно досліджував фонди віденського архіву. Тож у найближчій перспективі він бачив себе у бібліотеці або архіві. Праця бібліографом дала йому можливість готувати річні огляди західноєвропейської літератури з культурної та політичної історії, історії літератури й мистецтва для «Записок НТШ», огляди публікацій [11, 13–16].

Подальший практичний досвід роботи М. Кордуби в книгозбірні пов'язаний із заснованим 14 (26) січня 1869 р. на Буковині першим українським товариством «Руська бесіда» з мережею читалень по селах Буковини та центральною бібліотекою у Чернівцях, фонд якої налічував понад 840 книжок і журналів. Як бібліотекар товариства М. Кордуба зайнявся створенням окремої бібліотеки фахових видань з різних галузей знань для молоді, робітників, міщан. На реалізацію цієї ініціативи лише в 1909–1911 рр. Виділ «Руської бесіди» виділив 500 крон. Станом на 1912 р. у бібліотеці фахових видань налічувалося вже понад 900 назв книжок [7, с. 6].

Перебуваючи у складі Головної ради Товариства наукових українських викладів імені Петра Могили – науково-освітньої інституції, спрямованої на захист і піднесення української школи, освіти, науки і культури, М. Кордуба у 1920–1922 рр. був відповідальним за бібліотеку Товариства [19, с. 433].

Маючи вже певний досвід роботи в бібліотеках просвітницьких товариств, до праці у книгозбірні НТШ на посаді референта бібліотеки М. Кордуба поставився з усією властивою йому відповідальністю і почуттям обов'язку.

Щодо хронологічних меж перебування М. Кордуби на посаді референта бібліотеки від 1910 р. і впродовж наступних років, необхідно зазначити, що інформація про те, що вчений працював референтом Бібліотеки НТШ не підтверджена [1, с. 31]. Натомість, наскрізний перегляд Хронік НТШ, аналіз матеріалів засідань Виділу НТШ та документів з особового архіву професора уможливили визначення крайніх дат перебування М. Кордуби на посаді бібліотекаря-референта: впродовж 1920–1929 рр., тобто переїзду до Варшави, та у 1930–1934 рр., оскільки від 1935 р. обов'язки референта бібліотеки виконував д-р М. Чубатий [31, с. 29].

Адміністрація Наукового товариства імені Шевченка або Виділ (Управа) була виконавчим підрозділом Товариства. До I Світової війни до його складу входили: голови, заступник і референти поодиноких секцій та комісій, яких обирали на Загальних зборах. Також у Виділі НТШ діяли канцелярія, бібліотека, книгарня, друкарня, палітурня, Бібліографічне бюро, Музей НТШ, які мали власний штат і адміністрацію. Відомості про них систематично публікували у «Хроніці НТШ». Прикметно, що структура й штатний розклад могли змінюватися відповідно до умов місця і часу роботи Товариства, проте посада референта залишалася сталою.

У сучасному тлумаченні референт – термін, що визначає певний вид діяльності людини; це – службова особа, яка є доповідачем, консультантом із певних питань. Посада «референт» останнім часом досить часто зазначена в штатних розкладах державних і приватних установ різного рівня. Крім цього, поняття «референт» корелюється з поняттями «консультант», «експерт», а також «агент», «уповноважений» у сенсі «особа, яка діє за дорученням, від імені й в інтересах приватних осіб, товариств, установ, виконує ділові

доручення». Функції референта в Науковому товаристві імені Шевченка майже повністю збігаються з сучасними, можливо з невеликим зміщенням у бік «управління», що зайвий раз підтверджує статус НТШ як установи європейського академічного рівня, що випереджає час. Референт у НТШ організовував та координував працю підрозділів установи.

За штатним розкладом Виділу НТШ у різний час до 1939 р. референтами працювали: М. Грушевський (референт наукових видань), д-р К. Студинський (референт друкарні, музею), д-р І. Макух (референт Виділу), Ю. Мудрак (референт камениць), д-р М. Музика (референт фонду Т. Дембицького), Ю. Павликовський (референт Белелуї), М. Мельник (референт природописного відділу музею), д-р І. Свенціцький (референт інших відділів музею), М. Тершаковець (референт фонду «Академічного Дому»), д-р В. Левицький (другий референт друкарні і переплетні), д-р І. Брик (референт книгарні), Е. Бурачинський (референт книгарні і «Літературно-Наукового Вістника»), К. Паньківський (референт рахунковий наукових видань), д-р І. Макух (референт кам'яниці), В. Загайкевич (референт книгарні і «Літературно-Наукового Вістника»), Г. Кисіль (референт магазину), Я. Грушкевич (референт музею), Ф. Евин (референт правних справ), С. Томашівський (референт друкарні і переплетні), д-р Я. Гординський (референт Культурно-історичного Музею), С. Старосольський (референт для справ дому «Рідної Школи»). Безпосередньо референтами бібліотеки були такі відомі українські науковці як І. Франко (спочатку тимчасово, пізніше постійно), Гр. Гарматій, С. Сидоряк, К. Студинський, О. Роздольський, Б. Барвінський, В. Сімович, д-р Микола Чубатий.

Професор М. Кордуба отримав посаду референта бібліотеки у 1920 р. після того, як д-р Б. Барвінський склав свої повноваження, виконуючи функції референта книгозбірні в 1918–1919 рр. [33, 1914, с. 2]. Тоді ж учений увійшов до Виділу НТШ як делегат, а від 1923 р. – очільник Історично-філософської секції, яка у післявоєнний період стала провідною науковою складовою Товариства [33, 1920, с. 2].

Відповідно до сучасної термінології, посада бібліотекаря-референта передбачає аналітико-синтетичну обробку вхідного документального потоку, що вимагає володіння комп'ютерними

технологіями, досконалого знання української мови, базового знання іноземної мови, вільного володіння науковою термінологією з усіх галузей знань. На сьогодні бібліотекар-референт – це досвідчений бібліограф, бібліотекар-технолог, а також редактор. Прикметно, що професор М. Кордуба у свій час відповідав усім критеріям фаху, адже мав великий досвід редагування, рецензування, бібліографування наукової фахової літератури. Праця бібліографа дала йому можливість готувати рецензійні огляди західноєвропейської літератури з культурної та політичної історії, історії літератури й мистецтва. Знання мов взагалі не викликало застережень, адже він був поліглотом. У цьому контексті можна покликатися на спогади про Мирона Кордубу його внука Бориса Білинського, який, описуючи суворий і прецизійний характер дідуся, зазначив: «На дверях між однією з наших кімнат і коридором, які ми постійно забували зачиняти, він написав 16-ма мовами: “Зачиняйте двері!”» [4, с. 197]. Щодо комп’ютерних технологій, свідченням його титанічної праці, вартості роботи цілого відділу, є укладена велетенська картотека «Бібліографії історії України» (довів бібліографію до 70 тис. карток), яка, висловлюючись комп’ютерною лексикою, становить репрезентативну базу даних з Історії України. Величезний доробок М. Кордуби у формі картотеки, добре розуміючи вартість бібліографії і незважаючи на складний для української історичної науки час, детально проаналізував у дослідженні «Мирон Кордуба та його «Бібліографія історії України», з відомих причин опублікованому під псевдонімом, відомий український історик Я. Дашкевич.

Бібліотечна діяльність М. Кордуби як референта передусім мала адміністративний характер. Спростовуючи поширену думку суспільства про бібліотечну спеціальність як спокійний, розмірений і абсолютно безстресовий вид трудової діяльності, архівні документи з фонду Мирона Кордуби висвітлюють моменти не завжди приємних робочих ситуацій, які виникали під час виконання ним своїх посадових обов’язків.

30-ті рр. ХХ ст. були складними для НТШ загалом і для бібліотеки зокрема. Фінансова скрута давалася взнаки, створювала емоційне напруження і серед невеликого бібліотечного персоналу. М. Кордубі як бібліотечному референтові, покликаному організувати та координувати працю підрозділів установи, теж було

нелегко проваджувати непопулярні зміни в роботу книгозбірні. Зокрема, повідомлення про рішення запровадити додаткові післяполудневі чергування в бібліотеці викликало хвилю обурливих емоцій у тодішнього працівника Бібліотеки НТШ В. Дорошенка, що, на думку Мирона Кордуби, мало особистісне забарвлення, створило конфліктну ситуацію, яку, до честі Виділу, вдалося поладити у достатньо толерантний і лояльний спосіб, без шкоди для сторін конфлікту [18, арк. 15, 18]. У цьому контексті варто виокремити один момент, а саме: доповідна записка, складена з властивою професорові детальністю на прохання голови Виділу НТШ, окрім інформації щодо суті справи, містить теж відомості, важливі до вивчення бібліотечної справи у Львові, як-от: тривалість робочого тижня, умови праці бібліотекарів, стан приміщень, рівень заробітної плати працівників книгозбірень [18, арк. 13].

Крім виконання розпоряджень Виділу стосовно праці книгозбірні, М. Кордуба займався питанням читачів-боржників, оскільки «бувають і такі люди, які користають із бібліотеки, визичають із неї книжки та опісля, не вважаючи на ніякі упізнання, не хочуть їх звернути, через що роблять шкоду не тільки бібліотеці, але й іншим ученим, які хотіли би з тих книжок користати, а яких у переважній більшості тепер за ніяку ціну не можна набути. Супроти того уповажнив Виділ референта бібліотеки дра. Кордубу віддати справу таких довжників у порозумінню з бібліотекарами адвокатури, щоби в сей спосіб добитись звороту книжок, або відшкодування судовою дорогою» [27, с. 18–19].

Інколи доводилося Мирону Кордубі розв'язувати питання бібліотечних кадрів. Так, у листопаді 1927 р. як референт Бібліотеки НТШ він посприяв прийняттю Мирона Андрусика на посаду бібліотечного помічника [22, с. 159].

Погодившись на пропозицію викладати «Історію України» у Варшавському університеті, М. Кордуба змушений був відмовитися від посад бібліотечного референта, делегата у Виділі НТШ, голови Історично-філософської секції та Археографічної комісії, проте до виконання обов'язків референта бібліотеки професор повернувся в 30-х рр. ХХ ст.

Саме ці роки знаменують активну діяльність М. Кордуби як делегата («відпоручника») Виділу НТШ на науково-культурних

заходах локального і міжнародного рівнів. Підтвердженням цьому слугує звіт Виділу НТШ за 1931–1932 р., у якому зазначено, що д-р Мирон Кордуба – відпоручник історично-філософичної секції та референт бібліотеки Товариства [29, с. 6]. Зокрема, у звіті про діяльність Виділу НТШ від 1 січня 1931 до 30 вересня 1932 р. йшлося про те, що: «Дня 2. грудня 1930 р. др. М. Кордуба як відпоручник Товариства брав участь у святі відкриття бібліотеки гр. Красінського в Варшаві» [29, с. 9].

2009 року за фінансової підтримки С. А. Давимуки Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника придбала архів М. Кордуби (понад тисячу справ, здебільшого листування). Сформовано опис II Архівного Фонду 61 – українського історика, викладача таємного університету у Львові (1922–1923), професора Варшавського (1929–1939) і Львівського (від 1944) університетів, співробітника львівського відділення Інституту історії АН УРСР Кордуби Мирона Михайловича (1876–1947). Саме у справі 322: Наукове товариство ім. Шевченка – К. Студинський; В. Левицький і І. Раковський. Листи до Мирона Кордуби (1930–1938) знаходимо документальне підтвердження активної участі М. Кордуби у міжнародних конференціях як уповноваженого представника від НТШ. Мова про лист К. Студинського до М. Кордуби від 26.11.1930 р. такого змісту: «Високоповажний пане товаришу, Посилаємо вам запрошення Е. Красінського і просимо ласкаво заступити нашу бібліотеку і наше товариство. Гр. Красінського повідомляємо окремим письмом, що ви є нашим заступником. Остаю з глибоким поважанем. К. Студинський» [18, арк. 6]. Через два роки, на Ювілейних зборах Наукового товариства у Варшаві професор М. Кордуба так само репрезентував НТШ [30, с. 25].

У травні 1932 р. професора М. Кордубу обрали членом ради Празької конференції істориків Слов'янства і Сходу. У 1933 р. учений репрезентував українську історичну науку на Міжнародному конгресі істориків у Варшаві. На початку березня 1938 р. М. Кордуба отримав повідомлення від виділу «Федерації історичних товариств Східної Європи», що її треті загальні збори відбудуться 28 серпня 1938 р. в Цюріху перед Міжнародним конгресом істориків [18, арк. 21]. У зв'язку з цим, на шостому Засіданні Виділу від 10.III.1938 р. було оголошено: «в днях 28.VIII – 4.IX. ц. р.

відбудеться в Ціріху Конгрес Союзу Історичних Товариств Східної Європи. (Fédération des S-tés Historiques de l'Europe Orientale). Постановлено просити проф. др. М. Кордубу, який їде на цей конгрес, щоби репрезентував НТШ» [32, с. 34]. Отже, у серпні 1938 р. учений виступив на Восьмому Міжнародному конгресі істориків у Цюриху як уповноважена особа НТШ.

Ще до цього конгресу М. Кордуба отримав запрошення від НТШ на конференцію у Львові 17 травня 1938 р., яку організував воевода А. Білик для наукової дискусії про історичне походження назв, які вживаються у значенні «південно-західних земель». У запрошенні вказано, що оскільки на конференції будуть обговорювати такі терміни, як «західноукраїнські землі», «Східна Галичина» й загалом «український» і «руський» та з огляду на високий науковий рівень дискусії, присутність на ній М. Кордуби як професора Варшавського університету і спеціаліста в галузі історії, історичної географії й топоніміки – просто необхідна [26, с. 35–36]. Як представник Товариства професор Кордуба брав участь в історичному святі на пошану пам'яті В. Антоновича в Києві, ювілейному святі професора Л. Фінкля [27, с. 65–66].

Шанобливе ставлення і високу оцінку М. Кордуби як видатного науковця та референта засвічує низка збережених у фонді листів-прохань, листів-запрошень та листів-повідомлень [18].

Для повноти розкриття предмету дослідження необхідно згадати про співпрацю М. Кордуби у роки Першої світової війни із Союзом визволення України як культурного референта [5]. Крім того, у 20-х рр. ХХ ст. М. Кордуба входив до складу Колегії референтів (проіснувала до 1923 р.), займався питаннями окупації на Холмщині, Волині, Буковині й на Закарпатті, цілком інтегрувався у процес формування цивільної влади. Через від'їзд до Відня Степана Витвицького й Романа Перфецького Львівська делегація УНРади затвердила керівником Колегії референтів Володимира Бачинського, а Кордубу призначила референтом зовнішніх справ [6, с. 50].

Висновки. Професор Мирон Кордуба належить до особистостей, про яких кажуть, що талановита людина – талановита в усьому. Він був дослідником у багатьох галузях науки та культури, а своєю наполегливою працею, обдарованістю і широким спектром наукових зацікавлень немало зробив для того, щоб ознайомити українців

із досягненнями європейської історичної науки, а водночас, щоб європейська громадськість мала уявлення про Україну, її історію, видатних діячів. Своєму життєвому кредо “*Salus Rei publicae suhreta lex esto*” («Добро держави нехай буде найвищим законом перед очима кожного») видатний науковець, історик, бібліограф і референт ніколи не зраджував, як і своїм принципам [10].

Завдяки аналізу джерелознавчих матеріалів і методичних практик М. Кордуби розглянуто і проаналізовано референтно-реферативний та бібліотечний аспект діяльності українського вченого.

Бібліотечна та референтно-реферативна діяльність, яка передбачала широку тематичну зацікавленість, ґрунтовні знання з різних галузей знань, була важливою ділянкою в наукових практиках професора М. Кордуби. Опановуючи і вдосконалюючи навички реферування, адміністративної роботи в бібліотеці Товариства, вміння гідно репрезентувати НТШ у краю і в світі, видатний вчений успішно реалізовував свій потенціал у роботі Історично-філософської секції НТШ, інших організаціях і закладах Галичини та Буковини.

1. Антонович Олег. [Купчинський О.]. Із плеяди видатних у національній науці: Мирон Кордуба. *Вісник НТШ*. 2013. Чис. 49. С. 28–34.

2. Батюк Т. Наукова та публіцистична праця Мирона Кордуби в роки Другої світової війни. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Сер.: Історія. Тернопіль, 2015. Вип. 1, ч. 2. С. 171–175.

3. Білинський Б. Мирон Кордуба: політичний портрет історика – дійсного члена Наукового товариства імені Шевченка. *150 років на службі української науки та культури. Гуманітарні науки* / відп. ред. С. Гелей. Львів, 2023. С. 194–214.

4. Білинський Б. Т. Мирон Кордуба в контексті епохи. *Україна-Польща: історична спадщина і суспільна свідомість*. 2012. Вип. 5. С. 192–198.

5. Гирич І. Наукове товариство ім. Шевченка як суспільно-політичний проєкт Михайла Грушевського. *Вісник НТШ*. 2012. Чис. 47. С. 19–24.

6. Гнатюк О., Чех М. «Щоденник» Мирона Кордуби як історичне джерело. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0b1b56ff-2312-4a50-82d7-73f9526bc840/content> (дата звернення: 17.08.2024).

7. Добржанський О., Яценюк Т. Українське просвітництво на Буковині в другій половині ХІХ – на початку ХХ ст.: ідейні засади та організаційні форми. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2016. № 3. С. 5–9.

8. Дорошенко В. Бібліотека Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові : (короткий історичний нарис). Записки Наукового Товариства ім. Шевченка. Нью Йорк ; Париж, 1961. Т. 171 : Збірник Філологічної Секції, т. 30. С. 7–58.

9. Зайцева З. Мирон Кордуба й українські наукові товариства. *Український історичний журнал*. 2002. № 6. С. 108–122.

10. Інтелектуальний календар березень-2021: Мирон Михайлович Кордуба. 2021. 3 берез. URL: <http://dobrabiblioteka.cv.ua/ua/news?id=1234953> (дата звернення: 26.09.2024).

11. Кордуба М. З найновіших публікацій Буковини. *Записки Наукового товариства імені Шевченка*. Львів, 1910. Т. 98, кн. VI. С. 163–172.

12. Кордуба М. Інститут св. Миколая і Остап Макарушка (Жмут споминів). *Двадцятьп'ятьліття Товариства «Учительська громада»* : ювіл. наук. збірник. Львів : Накл. Т-ва «Учительська громада», 1935. С. 244–247.

13. Кордуба М. Огляд західно-європейської літератури по культурній і політичній історії, історії літератури та штуки в 1897 р. *Записки Наукового товариства імені Шевченка*. Львів, 1898. Т. 22, кн. II. С. 1–42.

14. Кордуба М. Огляд західно-європейської літератури по культурній і політичній історії, історії літератури та штуки в 1898 р. *Записки Наукового товариства імені Шевченка*. Львів, 1899. Т. 28, кн. II. С. 1–36.

15. Кордуба М. Огляд західно-європейської літератури по культурній і політичній історії, історії літератури та штуки в 1898 р. *Записки Наукового товариства імені Шевченка*. Львів, 1899. Т. 29, кн. III. С. 1–31.

16. Кордуба М. Огляд західно-європейської літератури по культурній і політичній історії, історії літератури та штуки в 1899 р. *Записки Наукового товариства імені Шевченка*. Львів, 1901. Т. 39, кн. I. С. 1–56.

17. Кордуба Мирон Михайлович (1876–1947) // ЛННБ України ім. В. Стефаника. Від. рукоп. Ф. 61. Оп. I. Спр. 1–22. 4116 арк.

18. Кордуба Мирон Михайлович (1876–1947) // ЛННБ України ім. В. Стефаника. Від. рукоп. Ф. 61. Оп. II. Спр. 322 : Наукове товариство ім. Шевченка – К. Студинський, В. Левицький, І. Раковський. Листи до Мирона Кордуби 1930–1938. 26 арк.

19. Кріль М., Лешкович Н. Товариство українських наукових викладів імені Петра Могили (1908–1939 рр.). *Вісник Львівського Університету*. Серія історична. 2011. Вип. 46. С. 430–452.

20. Кульчицька Т. Мирон Кордуба (1876–1947) : іст.-біобібліогр. дослідження / відп. ред. М. М. Романюк. Львів, 2012. 248 с.

21. Макарейчук Т. В. Чернівецька область. Бібліотечна справа. *Українська бібліотечна енциклопедія*. URL: <https://ube.nlu.org.ua/article/Чернівецька%20блвсть.%20Бібліотечна%20справа> (дата звернення: 12.08.2024).

22. Піх О., Чебан М. Мирон Кордуба і Мирон Андрусак: до історії взаємин. *Україна-Польща: історична спадщина і суспільна свідомість*. Львів, 2012. Вип. 5. С. 158–178.

23. Піх О. М. Науково-бібліографічна діяльність Мирона Кордуби : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01. Львів, 2007. 204 с. URL: <http://w.disser.com.ua/naukovo-bibliografichna-dialnist-myrona-korduby.html> (дата звернення: 07.07.2024).

24. Поліщук Ю. А. Мирон Кордуба – історіограф, джерелознавець, археограф : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06. Черкаси, 2018. 234 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Polischuk_Yurii_Adamovych/Myron_Korduba_istoriohraf_dzhereloznavets_arkheoh (дата звернення: 07.07.2024).

25. Руденко В. П., Грек К. В. Професор Мирон Кордуба: українська географічна спадщина. Чернівці : Наші книги, 2021. 480 с.

26. Федорів І. О. Наукова і громадсько-політична діяльність Мирона Кордуби (1876–1947рр.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01. Тернопіль, 2004. 144 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Fedoriv_Iryna/Naukova_i_hromadsko-politychna_dialnist_Myrona_Korduby_1876-1947_r.pdf (дата звернення: 07.07.2024).

27. Хроніка Наукового товариства ім. Шевченка у Львові: за роки 1923–1925. Львів, 1926. Ч. 67–68, вип. I–II. 176 с.

28. Хроніка Наукового товариства імені Шевченка у Львові: за роки 1926–1930. Львів, 1930. Ч. 69–70, вип. I–II. 135 с.

29. Хроніка Наукового товариства ім. Шевченка у Львові: за час від 1.I.1931 – 30.IX.1932. Львів, 1932. Ч. 71. 39 с.

30. Хроніка Наукового товариства ім. Шевченка у Львові: за час від 1.X.1932 – 31.XII.1934. Львів, 1935. Ч. 72. 100 с.

31. Хроніка Наукового товариства ім. Шевченка у Львові: за час від 1.I.1935 – 25.XII.1937. Львів, 1937. Ч. 73. 126 с.

32. Хроніка Наукового товариства ім. Шевченка у Львові: за час від 26.XII.1937 – 31.XII.1938. Львів, 1939. Ч. 74. 150 с.

33. Хроніка Наукового товариства імені Шевченка у Львові. 1914. Ч. 57, вип. I. 62 с. ; 1920. Ч. 63–64, вип. I–II. 113 с.

References

1. Antonovych Oleh. [Kupchynskiy, O.]. (2013). Iz pleiady vydatnykh u natsionalnii nauks: Myron Korduba [From the galaxy of outstanding people in national science: Myron Korduba]. *Visnyk NTS*, 49, pp. 28–34. [in Ukr.].

2. Batiuk, T. (2015). Naukova ta publitsystychna pratsia Myrona Korduby v roky Druhoi svitovoi viiny [Scientific and journalistic work of Myron Korduba during the Second World War]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka*. Ser.: Istoriia. Ternopil, 1, 2, pp. 171–175. [in Ukr.].

3. Bilynskiy, B. (2023). Myron Korduba: politychnyi portret istoryka – diisnoho chlena Naukovoho tovarystva imeni Shevchenka [Myron Korduba: a political portrait of a historian – a valid member of the Shevchenko Scientific Society]. *150 rokiv na sluzhbi ukrainskoi nauky ta kultury. Humanitarni nauky*. Lviv, pp. 194–214. [in Ukr.].

4. Bilynskiy, B. T. (2012). Myron Korduba v konteksti epokhy [Myron Corduba in the context of the era]. *Ukraina-Polshcha: istorychna spadshchyna i suspilna svidomist*, 5, pp. 192–198. [in Ukr.].

5. Hyrych, I. (2012). Naukove tovarystvo im. Shevchenka yak suspilno-politychnyi proiekt Mykhaila Hrushevskoho [The Shevchenko Scientific Society as a socio-political project of Mykhailo Hrushevskyy]. *Visnyk NTSh*, 47, pp. 19–24. Retrieved from: <http://ntsh.org/content/naukove-tovarystvo-im-shevchenka-yak-suspilno-politychniy-proiekt-mihayla-grushevskogo>. [in Ukr.].

6. Hnatiuk, O. & Chekh, M. (2021). “Shchodennyk” Myrona Korduby yak istorychne dzherelo [Myron Corduba’s “Diary” as a historical source]. Retrieved from: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0b1b56ff-2312-4a50-82d7-73f9526bc840/content>. [in Ukr.].

7. Dobrzhanskyi, O. & Yatseniuk, T. (2016). Ukrainske prosvitnytstvo na Bukovyni v druhii polovyni XIX – na pochatku XX st.: ideini zasady ta orhanizatsiini formy [Ukrainian enlightenment in Bukovyna in the second half of the 19th and early 20th centuries: ideological principles and organizational forms]. *Naukovyi visnyk Skhidnoevropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky*, 3, pp. 5–9. [in Ukr.].

8. Doroshenko, V. (1961). Biblioteka Naukovoho Tovarystva im. Shevchenka u Lvovi : (korotky istorychnyi narys). [Library of the Shevchenko Scientific Society in Lviv: (short historical essay)]. *Zapysky Naukovoho Tovarystva im. Shevchenka*. Niu-York ; Paryzh, 171 : Zbirnyk Filolohichnoi Sektsii, 30, pp. 7–58. [in Ukr.].

9. Zaitseva, Z. (2002). Myron Korduba y ukrainski naukovi tovarystva [Myron Corduba and Ukrainian scientific societies]. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*, 6, pp. 108–122. [in Ukr.].

10. Intelktualnyi kalendar berezen-2021: Myron Mykhailovych Korduba [Intellectual calendar March-2021: Myron Mykhailovych Korduba]. Retrieved from: <http://dobrabiblioteka.cv.ua/ua/news?id=1234953>. [in Ukr.].

11. Korduba, M. (1910). Z nainoviishykh publikatsii Bukovyny [From the latest publications of Bukovyna]. *Zapysky Naukovoho Tovarystva imeni Shevchenka*. Lviv, 98, VI, pp. 163–172. [in Ukr.].

12. Korduba, M. (1935). Instytut sv. Mykolaia i Ostap Makarushka (Zhmut spomyniv) [Institute of St. Nikolay and Ostap Makarushka (A bundle of memories)]. *Dvadtsiatpyatylittia Tovarystva “Uchytelska hromada”*: yuvil. nauk. zbirnyk. Lviv : Nakl. T-va “Uchytelska hromada”, pp. 244–247. [in Ukr.].

13. Korduba, M. (1898). Ohliad zakhidno-evropeiskoi literatury po kulturnii i politychnii istoriyi, istoriyi literatury ta shtuky v 1897 r. [Review of Western European literature on cultural and political history, the history of literature and art in 1897]. *Zapysky Naukovoho Tovarystva imeny Shevchenka*. Lviv, 22, II, pp. 1–42. [in Ukr.].

14. Korduba, M. (1899). Ohliad zakhidno-evropeiskoi literatury po kulturnii i politychnii istoriyi, istoriyi literatury ta shtuky v 1898 r. [Review of Western European literature on cultural and political history, the history of literature and art in 1898]. *Zapysky Naukovoho Tovarystva imeny Shevchenka*. Lviv, 28, II, pp. 1–36. [in Ukr.].

15. Korduba, M. (1899). Ohliad zakhidno-evropeiskoi literatury po kulturnii i politychnii istoriyi, istoriyi literatury ta shtuky v 1898 r. [Review of Western European literature on cultural and political history, the history of literature and art in 1898]. *Zapysky Naukovoho Tovarystva imeny Shevchenka*. Lviv, 29, III, pp. 1–31. [in Ukr.].

16. Korduba, M. (1901). Ohliad zakhidno-evropeiskoi literatury po kulturnii i politychnii istoriyi, istoriyi literatury ta shtuky v 1899 r. [Review of Western European literature on cultural and political history, the history of literature and art in 1899]. *Zapysky Naukovoho Tovarystva imeny Shevchenka*. Lviv, 39, I, pp. 1–56. [in Ukr.].

17. Korduba Myron Mykhailovych (1876–1947) // LNNB Ukrainy im. V. Stefanyka. Vid. rukop. F. 61, inventory I, file 1–22, 4116 fol. [in Fr., Ger., Ukr.].

18. Korduba Myron Mykhailovych (1876–1947) // LNNB Ukrainy. Vid. rukop. F. 61, inventory II. file 322 : Naukove tovarystvo im. Shevchenka – K. Studynskiyi, V. Levytskyi, I. Rakovskiyi. Lysty do Myrona Korduby 1930–1939, 26 fol. [in Ukr.].

19. Kril, M. & Leshkovych, N. (2011). Tovarystvo ukrainskykh naukovykh vykladiv imeni Petra Mohyly (1908–1939 rr.). [Society of Ukrainian Scientific Lectures named after Peter Mohyla (1908–1939)]. *Visnyk Lvivskoho Universytetu*. Ser. istorychna, 46, pp. 430–452. [in Ukr.].

20. Kulchytska, T. (2012). Myron Korduba (1876–1947) : ist.-biobibliohr. doslidzhennia [Myron Korduba (1876–1947) : historical and bio-bibliographic study]. Lviv, 248 p. [in Ukr.].

21. Makareichuk, T. V. Chernivetska oblast. Bibliotechna sprava [Chernivtsi region. Library case]. *Ukrainska bibliotechna entsyklopediia*. Retrieved from: <https://ube.nlu.org.ua/article/Chernivetska%20oblast%20Bibliotechna%20sprava>. [in Ukr.].

22. Pikh, O. & Cheban, M. (2012). Myron Korduba i Myron Andrusiak: do istorii vzaiemyn [Myron Korduba and Myron Andrusiak: to the history of relations]. *Ukraina-Polshcha: istorychna spadshchyna i suspilna svidomist*. Lviv, 5, pp. 158–178. [in Ukr.].

23. Pikh, O. M. (2007). Naukovo-bibliohrafichna diialnist Myrona Korduby [Scientific and bibliographic activity of Myron Korduba] : dys. ... kand. ist. nauk : 07.00.01. Lviv, 204 p. Retrieved from: <http://w.disser.com.ua/naukovo-bibliohrafichna-dialnist-myrona-korduby.html>. [in Ukr.].

24. Polishchuk, Yu. A. (2018). Myron Korduba – istoriohraf, dzhereloznavets, arkheohraf [Myron Korduba as a historiographer, source researcher, archaeologist]: dys. ... kand. ist. nauk : 07.00.06. Cherkasy, 234 p. Retrieved from: https://chtyvo.org.ua/authors/Polischuk_Yurii_Adamovych/Myron_Korduba_istoriohraf_dzhereloznavets_arkheoh. [in Ukr.].

25. Rudenko, V. P. & Hrek, K. V. (2021). Professor Myron Korduba: ukrainska heohrafichna spadshchyna [Professor Myron Korduba: Ukrainian geographical heritage]. Chernivtsi : Nashi knyhy, 480 p. [in Ukr.].

26. Fedoriv, I. O. (2004). Naukova i hromadsko-politychna diialnist Myrona Korduby (1876–1947 rr.) [Scientific and social and political activity of Myron Korduba (1876–1947)] : dys. ... kand. ist. nauk : 07.00.01. Ternopil, 144 p. Retrieved from: https://shronl.chtyvo.org.ua/Fedoriv_Iryna/Naukova_i_hromadsko-politychna_diialnist_Myrona_Korduby_1876-1947_rr.pdf. [in Ukr.].

27. Khronika Naukovoho tovarystva im. Shevchenka u Lvovi: za roky 1923–1925 [Chronicle of Shevchenko Scientific Society in Lviv: 1923–1925]. (1926). Lviv, 67–68, I–II, 176 p. [in Ukr.].

28. Khronika Naukovoho tovarystva im. Shevchenka u Lvovi: za roky 1926–1930 [Chronicle of Shevchenko Scientific Society in Lviv: 1926–1930]. (1930). Lviv, 66–70, I–II, 135 p. [in Ukr.].

29. Khronika Naukovoho tovarystva im. Shevchenka u Lvovi: za chas vid 1.I.1931 – 30.IX.1932 [Chronicle of Shevchenko Scientific Society in Lviv: 1.I.1931 – 30.IX.1932]. (1932). Lviv, 71, 39 p. [in Ukr.].

30. Khronika Naukovoho tovarystva im. Shevchenka u Lvovi: za chas vid 1.X.1932 – 31.XII.1934 [Chronicle of Shevchenko Scientific Society in Lviv: 1.X.1932 – 31.XII.1934]. (1935). Lviv, 72, 100 p. [in Ukr.].

31. Khronika Naukovoho tovarystva im. Shevchenka u Lvovi: za chas vid 1.I.1935 – 25.XII.1937 [Chronicle of Shevchenko Scientific Society in Lviv: 1.I.1935 – 25.XII.1937]. (1937). Lviv, 73, 126 p. [in Ukr.].

32. Khronika Naukovoho tovarystva im. Shevchenka u Lvovi: za chas vid 26.XII.1937 – 31.XII.1938 [Chronicle of Shevchenko Scientific Society in Lviv: 26.XII.1937 – 31.XII.1938]. (1939). Lviv, 74, 150 p. [in Ukr.].

33. Khronika Naukovoho tovarystva imeny Shevchenka u Lvovi [Chronicle of Shevchenko Scientific Society in Lviv]. (1914, 1920). Lviv, 57, I, 62 p. ; 63–64, I–II, 113 p. [in Ukr.].

Ihona Oleksiv, Candidate of Historical Sciences, Scientific Researcher in Manuscript Department of Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv

Reference and library activities by Myron Korduba (1876–1947) in scientific, cultural and educational, social and political societies of Galicia and Bukovyna

In the life of historian, bibliographer, archeographer, ethnologist, translator, pedagogue, publicist, and public and political figure, Professor Myron Mykhailovych Korduba (1876–1947), professional and scholarly work in libraries occupied a significant place. The Ukrainian scholar collected books, owned a rich private library that housed valuable publications by many national ideologues and politicians, was passionate about bibliography and librarianship, and was also a member of the Bibliographic (later Bibliological) Commission.

Myron Korduba acquired basic competencies in abstracting as a type of scholarly activity while studying at the Lviv Academic Gymnasium, which he later developed and elevated to a professional level under the guidance of M. Hrushevskyi.

This article highlights previously little-known aspects of Myron Korduba's scholarly and public-organizational activities as a library reference and a delegate from the Shevchenko Scientific Society (NTSh) to international scientific congresses, conferences, conventions, and forums.

The modern interpretation of library reference is extrapolated to the realities of the early 20th century. The paper explores the formation of competencies in library work and abstracting, and examines the main principles of the Ukrainian scholar's librarianship and reference activities. It reflects his involvement in the functioning and development of libraries of Ukrainian societies that he headed. Particular attention is paid to Korduba's reference and library work in the NTSh, specifically to abstracting articles by speakers at meetings, administrative work in the library, and his delegation as a representative of the NTSh Division, the Historical-Philosophical Section, and the Archaeological Section to international scientific events of various levels. The proposed study complements the established general image of Korduba's scholarly activities in Ukrainian and European educational institutions, political institutions of Galicia and Bukovyna, and draws the attention of Korduba scholars to the little-known library-reference and abstracting heritage of the Ukrainian historian during his period of active scholarly activity in the late 19th and early 20th centuries.

Keywords: library, library science, referencing, reference materials, reference activity, library clerk, NTSH administration, NTSH delegate, library debtors.